

Valtuustoaloite / Kannustimet kuntoon

Kunnanhallitus 29.09.2025 § 200

Asian valmistelija(t): talous- ja hallintojohtaja Matias Penttinen

Valtuutettu Martti Kuitunen teki valtuuston kokouksessa 8.9.2025 keskustan ja kristillisdemokraattien valtuustoryhmien puolesta valtuustoaloitteen opintolainahyvityskokeilun ottamisesta käyttöön Joutsan kunnassa.

Esittelijä	Kunnanjohtaja Harri Nissinen
Päätösehdotus	Kunnanhallitus päättää lähettää aloitteen hyvinvointi- ja sivistysjohtaja Mika Sirkkan sekä elinkeinokoordinaattori Petri Kaitamäen valmisteltavaksi.
Päätös	Hyväksyttiin päätösehdotuksen mukaisesti.

Kunnanhallitus 11.05.2026
167/00.02.00/2025

Asian valmistelijat: elinkeinokoordinaattori Petri Kaitamäki ja hyvinvointi- ja sivistysjohtaja Mika Sirkka

Opintolainahyvityskokeilua on selvitetty Itä-Suomen yliopisto Alue- ja kuntatutkimuskeskus SPATIA:n esiselvityksessä, joka on julkaistu vuonna 2022. Julkaisussa nostetaan esille erilaiset tukimuodot aluepolitiikan keinoina, joilla voidaan luoda kannustimia maan eri osien elinvoiman ja asumisen tukemiseen. Selvityksessä esitettiin kokeilun toteuttamista rajatulla Itä- ja Pohjois-Suomen alueella. Selvitys ei johtanut käytännön toimenpiteisiin esitetyllä alueella, mutta Pohjois-Suomen kunnissa päätettiin aloittaa omatoiminen kokeilu asiassa vuoden 2026 alusta alkaen. Inarin, Sodankylän ja Utsjoen kuntien omassa selvityksessä todettiin, että tällaisen kokeilun aloittaminen ei vaadi erillistä kokeilulupaa, vaan se olisi rinnastettavissa muihin kuntien käyttämiin kannustimiin.

Elinkeinokoordinaattorin ja hyvinvointi- ja sivistysjohtajan yhdessä toteuttamassa selvitystyössä pyydettiin lisätietoa pohjoisen Suomen kokeilukuntien lisäksi Kelalta ja verottajalta. Lapin kuntien osalta kokeilu on vasta alkanut, joten heidän osaltaan kokemuksia saadaan vasta vuonna 2027. Kelan ja verohallinnon ohjeiden osalta on varsin selkeät ohjeet siitä, kuinka mahdollinen tuki tulisi toteuttaa.

Muiden kuntien mallit ja taustamateriaali

Syksyllä 2025 on kartoitettu Pohjois-Lapin kuntien (Utsjoki, Inari, Sodankylä) käynnistämää alueellista opintolainahyvityskokeilua. Kunnat tarjoavat vuosina 2026–2028 kunnan maksamaa lisähyvitystä opintolainaan henkilöille, jotka suorittavat tutkinnon, työllistyvät ja muuttavat alueelle.

Lisäksi on perehdytty:

- aihetta koskeviin mediakirjoituksiin (mm. Yle),
- Inarin kunnan tiedotteisiin,

-Alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatian laajaan esiselvitykseen alueellisesta opintolainahyvityksestä.

Joutsan näkökulmasta on tunnistettu erityisesti:

- rajallinen määrä korkeakoulutettuja työpaikkoja,
- haasteet asuntomarkkinoilla (vuokra-asuntojen korkea käyttöaste, omistusasuntojen kunto ja rahoitus).

Kelan näkemykset

Tammikuussa 2026 asiasta on oltu yhteydessä Kelaan. Kelan kannanoton mukaan:

- opiskelijan tulee ensin saada Kelan opintolainahyvityspäätös,
- vasta tämän jälkeen kunta voi tukea jäljelle jäävää opintolainaa,
- näin varmistetaan, että opiskelija saa opintolainahyvityksestä täyden hyödyn.

Kela on nimennyt erillisen yhteyshenkilön mahdollisia jatkokysymyksiä varten. Kelan mukaan kunnan maksama tuki ei saa heikentää Kelan etuuden vaikuttavuutta.

Verotus ja maksutekniset kysymykset

Valmistelussa on tunnistettu keskeiseksi kysymykseksi verotus ja maksutapa.

Esille nousseet näkökohdat:

- Kunnan varojen käytössä on varmistettava, että tuki kohdentuu nimenomaisesti opintolainan lyhentämiseen.
- Mikäli tuki maksetaan suoraan henkilölle, siihen voi liittyä verotuksellisia ja eettisiä riskejä.
- Verohallinnon aiempien linjausten mukaan opintolainan lyhentäminen toisen puolesta on mahdollista verovapaana koulutuslahjana, kun maksu suoritetaan suoraan lainanantajalle.
- Käytännön toteutus edellyttää pankkien käytäntöjen ja vaadittavien todistusten (lainan määrä, maksutili) selvittämistä.

Tietoa Joutsan asuntotarjonnasta sekä työllisyystilanteesta

Joutsan alueella on Oikotie-palvelussa viisi vuokrattavaa asuntoa (7.4.2026). Kunnan vuokrataloyhtiössä on ajoittain yksittäisiä asuntoja tarjolla. Piilossa olevia (=ei ilmoitettu helposti tavoitettavissa verkkopalveluissa) ei tiedetä.

Myytäviä asuntoja on 64 kappaletta, näistä omakotitaloja 30, rivitaloja 19 ja kerrostaloasuntoja 13, kahdessa ei määrittelyä. Näiden lisäksi voi olla lisää muuten ilmoitettuja tai hiljaisessa myynnissä olevia

Asuntokanta ei ole este muuttamiselle, pankkien luototushalukkuus sen sijaan voi olla.

Työllisyystilanne Joutsassa

Joutsan alueella vapaita työpaikkoja on tarjolla vaihtelevasti.

Työllisyysalueelta on huhtikuussa 2026 saatu seuraava tieto avoimista työpaikoista vuosina 2024-2026 ammattinimikkeittäin. Tämä on esitelty alla olevassa taulukossa:

Ammattinimike	Avoimet työpaikat
5321.1 lähihoitaja	30
5322.1 kodinhoitaja	20
3322.1 myyntiedustaja	12
3322.1.1 myyntiedustaja, sähkö	10
5244.1 myyjä, puhelin- ja asiakaspalvelukeskus	7
2221.2 sairaanhoitaja	6
5321.1.1 sairaanhoitaja, avustava hoito- ja hoivatyö	6
5223.4 myyjä	5
9112.2 laitossiivoaja	4
5120.1 kokki	3
7411.1 sähköasentaja	3

Tässä tilastossa eivät näy mahdolliset suorat rekrytoinnit, joita on saatettu tehdä esimerkiksi alueen yrityksiin. Taulukosta ei voi varmuudella päätellä, ketkä näistä olisivat opintolainahyvityksen kohderyhmää, mutta arvioimme silti, ettei heitä olisi merkittävästi. Merkittävimmäksi työntekijäryhmäksi Joutsan kaltaisessa kunnassa todennäköisesti nousevat kunnan peruspalveluiden; varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen opettajat. Näissä rekrytoinneissa kuntaan muuttamisen houkuttimena voisi toimia myös opintolainahyvitys.

6. Johtopäätökset

Opintolainahyvityksen kuntakokeilu on mahdollista toteuttaa varmistamalla käytännön toiminnan ehdot yhdessä hyvitystä hakevan muuttajan kanssa. Lisäksi on hyvä seurata vuoden 2026 alusta käynnistyneen kokeilun tuloksia Pohjois-Lapin kunnissa.

Mikäli kokeilun aloittamiseen päädyttäisiin, niin kannusteiden käyttöön tulisi varata rahoitus vuoden 2027 talousarviosta. Kannusteiden hallinointiin tulee varata tarvittava resurssi – mielekkäintä lie osoittaa se kehittämistoimeen.

Samalla kertaa, mikäli kuntien käyttämien kannustimien merkitys kiinnostaa, voisi arvioida jo toteutuneiden hankkeiden onnistumisia esimerkiksi halpojen tonttien, rakentamisavustusten ja vauvarahojen suhteen. Pääsääntöisesti kokemukset ovat olleet pitkäkestoisilta vaikutuksiltaan vaihtelevia, mutta kunnan saama mainosarvo saattaa toki olla merkittävä. Sen, mihin muuttopäätös kohdistuu, voi ratkaista kunnan tarjoama kannustin. Lähtökohtana kuitenkin on lopulta se, mille pohjalle muuttaja toimeentulonsa rakentaa. Ensisijaisesti ne ovat palkkatyö tai yrittäjyys.

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää käynnistää opintolainahyvityksen kuntakokeilun ajalle 1.1.2027 - 31.12.2028. Kokeilujakson päätteeksi tehdään vaikutusarviointi, jonka jälkeen päätetään kokeilun jatkosta. Kokeilua hallinnoi kehittämissyksikkö ja tarkoitukseen varataan erillinen määräraha vuosille 2027-2028.

Päätös